

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ЩОДО КІБЕРІНФРАСТРУКТУРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ

Постановка проблеми. Сучасний курс України в НАТО та ЄС диктує нові правила поведінки особи та держави в суспільному житті, в якому вбачається низка соціальних, економічних та міжнародно-правових чинників. При цьому обсяг і форми участі партнерів у міжвідомчих структурах мають надто актуальний характер. Адже варто вважати за необхідне ставити питання про необхідність системного моделювання в міжвідомчому партнерстві – це побудови сценаріїв ведення діалогу з урахуванням можливих наслідків глобалізаційних процесів, побудови нової кіберінфраструктури.

Розглядаючи різні підходи сучасних дослідників щодо кіберінфраструктурного моделювання в системі інформаційного капіталу, можна дозволити виявити його фундаментальні ознаки. Це, насамперед, прагнення сучасної людини та громадянина до кодифіковано-пізнавальної системи знань, підтвердженням чого має стати зростання в рейтингу Індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Для цього, своєю чергою, необхідно здійснювати дослідно-конструкторські розробки із метою створення перспективних нанотехнологій задля гарантування кібербезпеки.

Огляд останніх досліджень і публікацій. У сучасному лексико-семантичному вираженні інформаційно-правового поля термінологічна точність та стислість є часовою потребою юридичних знань. Адже в сучасному інформаційному суспільстві термін «кіберінфраструктура» ще не дістав належного

наукового висвітлення, тоді як у наш час фундаментальні методи та засоби забезпечення кібербезпеки набувають стрімких обертів. Із цього приводу сучасний дослідник у сфері інформаційного права, що є забезпеченням інформаційного капіталу, «пріоритетною вважає проблему ефективності державної інформаційної політики та політики національної безпеки в інформаційній сфері» [1, с. 112]. Також серед сучасних вітчизняних вчених, що певною мірою торкаються означеної проблематики, необхідно виділити В. Попова, С. Бондаренко, В. Литвиненка, А. Марущака тощо. Саме таким магістральним теоретичним напрямом і присвячена стаття.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає в тому, щоб розробити науково обгрунтовані пріоритетні напрями кіберінфраструктури в забезпеченні інформаційного капіталу з урахуванням сучасних загроз.

Виклад основного матеріалу. Єдність і взаємозв'язок державної інформаційної політики як міжвідомчого партнерства у системі інформаційного капіталу має забезпечуватися на законодавчому рівні такими правовими механізмами, як чіткі цілі і завдання державної політики; виявлення потенційних і реальних загроз та їхні джерела, а також заходи щодо їх попередження, нейтралізації та ліквідації можливих наслідків.

Концепція смартсіті в системі електронних інформаційних ресурсів

У цьому відношенні на державному рівні необхідно реалізовувати *концепцію смартсіті* у вигляді здійснення інформаційно-ана-

літичного Центру інтегрованого характеру як єдиного цифрового держреєстру, в якому мають виконуватись поряд із контрольно-наглядовими функціями також функції прослуховування і відеоспостереження.

За цих обставин одним з основоположних принципів кіберінфраструктури як існування криптосистеми в модернізації сектору безпеки України є блокчейн як ланцюжок блоків. Це автономно унікальна інформаційна технологія, що не має власника бази даних, в якій неможливо підробити інформацію або виправляти її заднім числом. Іншими словами, це спосіб зберігання даних або цифровий реєстр транзакцій, угод, контрактів, а також інтелектуальні права на власність, порушення правил дорожнього руху. Адже алгоритм роботи блокчейн полягає в процесі шифрування даних (хешуванні), який здійснює комп'ютерна мережа, що складається з потужної кількості комп'ютерів. Дані розподіляються між суб'єктами мережі за принципом торентової роздачі файлів. Таким чином, комп'ютери здійснюють розрахунки, отримують визначений результат і присвоюють блоку даних унікальний підпис (сигнатуру) – щось на зразок відбитку пальця. Крім того, реєстр оновлюється і створюється новий блок даних, змінити які та підробити в подальшому неможливо. При цьому є єдина можлива в блоці операція – додавання нових записів, в якому реєстр оновлюється одночасно на всіх комп'ютерах мережі.

Згідно з рішенням РНБО, Кабінету Міністрів України внесено зміни у Закон України щодо протидії інформаційній агресії іноземних держав та кібернетичної безпеки. У цьому зв'язку розроблено «Стратегію кібербезпеки України, згідно з якою розвиток та безпека кіберпростору, запровадження електронного урядування, гарантування безпеки й сталого функціонування електронних комунікацій та державних електронних інформаційних ресурсів мають бути складниками державної політики у сфері розвитку інформаційного простору та становлення інформаційного суспільства в Україні» [2].

Сучасні цифрові технології як протидія корупції у судовій системі

На сучасному етапі розробки Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи модель антикорупційних судів в Україні є доречним з урахуванням адміністративно-правових засад публічної політики щодо протидії кіберкорупції.

Своєю чергою, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система здатна забезпечити участь учасників судового процесу в судовому засіданні в режимі відеоконференції [3]. Проте, як свідчить спілкування з працівниками практичних підрозділів, на практиці складно проводити процесуальні дії в режимі відеоконференції з причини відсутності належного мультимедійного забезпечення. При цьому лишаються актуальними зауваження тих фахівців, що стосувалися проблем судової системи загалом: «Важливим є усвідомлення того, що подолання проблем у судовій владі й їх недопущення в майбутньому, залежить не лише від наявності самих законів, а й від клопіткої роботи законодавців, суддів, працівників апарату, судових виконавців, присяжних, громадян із високою правовою культурою» [4, с. 38].

Адже сучасне запровадження електронної системи документообміну та використання та використання інших технологій під час досудового розслідування корупції показує, що в судах скарги, заяви, клопотання тощо – передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду й можуть бути предметом судового розгляду, у порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду: в обов'язковому порядку вносяться дата надходження матеріалів, скарги, клопотання, заяви або іншого процесуального документа, прізвище особи, стосовно якої подані документи та їх зміст, прізвище (найменування) особи (органу), від якої (якого) надійшли документи, прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію, інформація про рух судових документів, дані про суддю, який здійснював

судове провадження, та інші дані, передбачені Положенням (ч. 2 ст. 35 КПК України) [5].

Крім того, варто зауважити, що у міжвідомчому партнерстві України та Консультативної місії Європейського Союзу з урахуванням досвіду Чеської республіки на базі прокуратури Київської області розроблено Концепцію щодо онлайн електронного наглядового провадження. Згідно із цим документом автоматизована система управління базуватиметься на чинному Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Адже створена система не лише буде оцифровувати фізичну документацію, а й даватиме змогу оперативно обмінюватися файлами та електронними версіями файлів (процесуальних та інших документів) між слідчим і прокурором, прокурором та слідчим суддею, а також слідчим (прокурором) та іншими учасниками кримінального провадження.

Таким чином, сучасне цифрове правосуддя – це не просто застосування нової технології, а культивування нових практик, як із боку розробників нових технологій, так і з боку користувачів таких технологій, що містить у собі фундаментальні основи правосуддя.

Електронні докази в кіберінфраструктурі міжвідомчого партнерства

У сучасній кіберінфраструктурі правового поля швидких обертів набирають електронні докази, обсяг інформації яких може бути використаний як доказ із глобальних інформаційних систем – це в недалекому майбутньому квантові компютери з високопотужним об'ємом пам'яті. За цих умов серед специфічних різновидів електронних доказів варто виділити автономний, що витікає з таких особливостей:

- динамічний характер. Ця ознака може розглядатися з огляду на динаміку існування будь-якої інформації в мережі Інтернет, оскільки це може бути присутнім на певній веб-сторінці як тренд;

- як правило, носій цифрової інформації, що зберігає одказову цифрову інформацію, є надто віддаленим від місця здійснення

судочинства, тому подати нову інформацію до суду є неможливим. Тому єдиним способом дослідження інформації залишається глобальна мережа Інтернет, яка забезпечує миттєве сполучення між носієм інформації та автоматизованою системою, якою користуватиметься суд під час дослідження доказів. Адже електронний доказ є фіксацією інформації за допомогою шифрованого коду в криптографічній системі.

В цьому сенсі необхідно озвучити, що задля встановлення та регулювання інституції електронного доказу на законодавчому рівні потрібно подолати певні етапи, а саме: завершити кодифіковане наукове пізнання ознак та особливостей електронних носіїв інформації; встановити в цих ознаках ті, що мають правове значення; сформувані процесуальний порядок виявлення, вилучення та дослідження електронних носіїв інформації. Іншими словами, вчинення даних надає змогу використовувати в адміністративно-господарському судочинстві електронні докази, що мають основою квантові комп'ютери, оскільки це не лише наукові ідеї, а практична інституціоналізація доказового права.

Правові питання евтаназії в сучасній інфраструктурі здоров'я людини та громадянина

У сучасну епоху генонанотехнологій, основою яких є кіберінфраструктура, актуального значення набуває безпека здоров'я людини та громадянина. При цьому постає нагальне питання в контексті кіберкапіталу: чи економічно вигідне на рівні особи, держави та суспільства існування людини, приреченої на смерть. В цьому плані важливим питанням є евтаназія. Термін «евтаназія» грецького походження, складається із двох слів: *eu* – гарний, добрий та *thanatos* – смерть. Вперше термін «евтаназія» було вжито у науковій літературі англійським філософом Ф. Беконом (1561–1625) на позначення «виваженої, спокійної і легкої смерті без страждань». У науковому розумінні «евтаназія» означає навмисне припинення життя однієї особи іншою, за

бажанням першої. Однак іноді цим терміном називають також недобровільне припинення життя. При цьому вчені розглядають два види евтаназії: так звану *пасивну евтаназію*, коли життєдіяльність особи припиняють штучно підтримувати, а смерть настає природним шляхом, а також *активну евтаназію*, що розглядається як заподіяння смерті особи на її прохання.

Нині питання евтаназії, що можна тлумачити як право людини на смерть, належить до числа контраверсійних. Евтаназія не узгоджується з канонічними нормами, згідно з якими лише Бог може вирішувати питання про життя чи смерть людини. Штучне втручання інших у вирішення цих питань вважається гріхом. Ідея евтаназії не сприймається суспільною мораллю абсолютної більшості цивілізованих держав світу. Серед вчених-медиків та юристів немає односторонньої думки щодо критеріальної оцінки евтаназії. Зокрема, відомий вчений Г.А. Івашкевич вважає, що у світі знайдеться чимало противників евтаназії не лише через страх перед законом, який її забороняє, а й тому, що у нормальної людини є шляхетні (благородні) переконання щодо дотримання правила «не вбий». Свою позицію Г.А. Івашкевич обґрунтовує не тільки тим, що вважає евтаназію аморальним вчинком, а й тим, що в останні роки нерідко особа, як погоджується на евтаназію, стає донором для трансплантації. Це створює підґрунтя для зловживань навіть за умови досить досконалого правового врегулювання цієї сфери в тій чи іншій країні [6, с. 236].

Протилежної позиції дотримується дослідник С. Долецький, на думку якого боротьба пацієнта за життя є доцільною доти, доки існує надія врятувати хворого. Якщо шансів вижити у людини немає, із цього моменту виникає право на милосердя, яке реалізується через евтаназію [6, с. 238].

Аналогічної позиції дотримується відомий відомий швейцарський професор Б. Баертші, який, енергійно відстоюючи ідею евтаназії, класифікує людей як «особистостей» і

«неособистостей» [6, с. 213]. До кола останніх вчений зараховує людські ембріони, смертельно хворих дітей, дорослих, які страждають на невиліковні хвороби та усвідомлюють це, а також тих, хто підключений до медичних пристроїв, що підтримують їхню життєздатність. Б. Баертші пропонує позбавляти життя представників другої групи (навіть проти їхньої волі) як таких, що «генетично не мають волі до життя» [6, с. 189]. Такий підхід відповідає позиції спеціалістів початку ХХ ст., які були прихильниками поширених на той час відомих евгенічних теорій, які базувалися на концепції біологічного виродження людини. Адже прихильники евгеніки відстоювали ідею здійснення генетичного впливу на спадковість людини з метою протистояння виродженню останньої.

Варто нагадати, що в деяких країнах (наприклад, Данії та США) на межі ХІХ і ХХ ст. практикувалися заходи кримінальної евгеніки – кастрація та стерилізація. Зрештою, у США протягом 20–30 років було проведено понад 60 000 кастрацій і стерилізацій осіб, визнаних «генетично неповноцінними». Біндінг і Гохе на початку ХХ ст. висунули теорію про доцільність застосування саме евтаназії як засобу знищення «неповноцінних» людей. Їх ідея стала ядром нацистської Програми евтаназії, за якою фашисти на зайнятих ними під час Другої світової війни територіях знищували неповноцінні, на їх думку, народи, немовлят із «неправильним розвитком», психічно хворих, інвалідів, хворих на туберкульоз, онкозахворювання тощо. Як засіб евтаназії фашисти використовували, наприклад, газові камери та крематорії.

В юридичній літературі проблема евтаназії може розглядатися лише в площині права людини на життя тощо. Отже, варто зазначити, що загалом більшість юристів вважає, що активна евтаназія має кваліфікуватися як злочин. Якщо право людини на життя визнане на міжнародно-правовому рівні, то право людини на смерть, необхідність визнання якого обстоює низка вчених і практиків, не

знаходить підтримки як на міжнародно-правовому рівні, так і на рівні більшості цивілізованих держав. Так, у Декларації про евтаназію, яку було прийнято 39-ю Всесвітньою медичною асамблеєю в 1987 р., зазначено, що евтаназія як «акт навмисного переривання життя пацієнта, навіть зробленого на його прохання, або на прохання його близьких родичів, є неетичною [6, с. 156].

Натомість неоднотайність вчених різних країн щодо евтаназії призвела до різних позицій законодавців цих країн, що й позначилося на прийнятті останніми протилежних за своїм змістом норм про евтаназію: в деяких країнах евтаназію заборонено, в інших – дозволено.

На сучасному етапі міжнародного життя евтаназію легалізовано лише в кількох державах світу: Швейцарії, Австралії, Нідерландах, Бельгії, Франції та у кількох штатах США. Піонером у справі легалізації вбивства як милосердя стала Швейцарія у 1941 р. У 2002 р. Бельгія дозволила евтаназію, проте не уточнила, яким чином її можна здійснювати. Того ж року схожий закон ухвалили Нідерланди, суди яких ще з 1984 р. дозволили надавати допомогу в самогубствах невиліковно хворим [6, с. 145].

Таким чином, пасивна евтаназія не вважається злочином у Швеції та Фінляндії, а в Бельгії (з 2002 р.) та Нідерландах (з 1994 р.) дозволена законом. Тільки в Нідерландах за один 2000 р. офіційно було зареєстровано 2216 випадків евтаназії.

У штатах США цю проблему вирішено по-різному. Зокрема, у 50 штатах цієї країни були ухвалені закони, якими дозволено пасивну евтаназію. У штаті Каліфорнія ухвалили першій у світі закон «Про право людини на смерть». За цим законом на підставі спеціально оформленого про інформовану згоду документа може бути відключено реанімаційну апаратуру у пацієнта, а за іншим законом, має бути оформлене відповідно до встановленої процедури письмове прохання про надання людині ліків для «гуманного і гідного виходу із життя».

В інших країнах (Великобританія, Російська Федерація, Україна та ін.) евтаназію заборонено. Але є чимало країн, в яких питання щодо евтаназії взагалі не врегульовано законом.

У Росії, зокрема, ще Морський статут, власноручно затверджений Петром I у 1720 р., містить таку норму: «Кто захочет сам себя убить и его в том застанут, того повесить на райне; а ежели кто сам себя уже убьет, тот и мертвый за ноги повешен бать имеет».

Згідно з ч. 3 ст. 52 чинних «Основ законодавства України про охорону здоров'я» медичним працівникам «забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждання» [6, с. 156]. Видається, «Основи» варто доповнити положенням про те, що взагалі забороняється здійснення евтаназії, не тільки з допомогою медичних працівників. Також варто запровадити найжорсткіші національні санкції щодо тих, хто бере участь в активній евтаназії.

Український законодавець сформулював заборону на вчинення розладу генетичного апарату людини та здійснення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених. Так, у ч. 2 ст. 29 Основ зазначено, що забороняється медичне втручання, яке може викликати розлад генетичного апарату, а ч. 1 ст. 45 «Основ» забороняє проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також проведення терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідження [7, с. 484].

Висновки. До «Основ» необхідно внести норму про кримінальну відповідальність за порушення правила щодо евтаназії. У сучасній теорії кримінального права України та у правозастосованій практиці визнано, що згода іншої людини на позбавлення її життя або наявність її прохання про позбавлення життя не усуває протиправності діяння, спрямованого на позбавлення життя такої людини,

і не звільняє суб'єкта, який це вчинить, від кримінальної відповідальності.

У разі активної евтаназії у вигляді «вбивства з милосердя» дії винного є умисними, а тому за наявності усіх інших ознак складу злочину вчинене може бути кваліфіковано як злочин за ч. 1 або ч. 2 ст. 115 КК України. Щодо «самогубства», яке здійснюється за допомогою медичного працівника, та самогубства без участі медичного працівника, коли він свідомо надає хворому необхідні засоби для самогубства, то, безперечно, є усі підстави для притягнення такого медичного працівника до кримінальної відповідальності. Позитивним є законодавчий досвід Італії, Ірландії, Угорщині, де евтаназію заборонено та передбачено суворе покарання за неї. Зако-

нодавством Норвегії не тільки заборонено евтаназію, а й передбачені досить жорсткі санкції навіть за виготовлення препаратів, які сприяють вбивству. Доречно нагадати, що ст. 462 Кримінального уложення Російської імперії 1903 р. передбачала ув'язнення у виправному будинку на термін до трьох років або ув'язнення у фортеці терміном до одного року за надання засобів для самогубства, якщо воно було вчинене внаслідок цього. У сучасних державах склад злочину – схилення до самогубства, пособництво самогубству – передбачений, зокрема, чинними кримінальними кодексами: Іспанії (ч. 3 ст. 143); Швейцарії (ст. 115); Австрії (§78); Болгарії (ст. 127); Голландії (ст. 294); Данії (§240); Польщі (ст. 151) [6, с. 324].

Анотація

У статті розглянуто необхідність системного моделювання в міжвідомчому партнерстві, зокрема побудови сценаріїв ведення діалогу з урахуванням можливих наслідків глобалізаційних процесів, побудови нової кіберінфраструктури. Проаналізовано сучасні підходи щодо кіберінфраструктурного моделювання в системі інформаційного капіталу, виявлено його фундаментальні ознаки.

Ключові слова: кіберінфраструктура, кіберпростір, корупція, міжвідомче партнерство, концепція смартсіті.

Аннотация

В статье рассмотрена необходимость системного моделирования в межведомственном партнерстве, в частности построения сценариев ведения диалога с учетом возможных последствий глобализационных процессов, построения новой киберинфраструктуры. Проанализированы современные подходы к киберинфраструктурному моделированию в системе информационного капитала, выявлены его фундаментальные признаки.

Ключевые слова: киберинфраструктура, киберпространство, коррупция, межведомственное партнерство, концепция smartcity.

Lisovska Yu.P. Administrative and legal approaches on cyberinfrastructure modeling in the system of information capital

Summary

The article considers the necessity of system modeling in interdepartmental partnership, in particular, construction of dialogue scenarios taking into account possible consequences of globalization processes, construction of a new cyber infrastructure. The modern approaches to cyberinfrastructure modeling in the system of information capital are analyzed, its basic features are revealed.

Key words: cyber infrastructure, cyberspace, corruption, interdepartmental partnership, concept of smartcity.

Список використаних джерел:

1. Пилипчук В. Забезпечення інформаційної безпеки України: сучасні тенденції та проблеми запобігання новим викликам та загрозам інформаційній безпеці України: правові аспекти : *матеріали наук.-практ. конф.*, 6 жовтня 2016 р. упоряд. В. Фурашев. Київ : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»; Вид-во «Політехніка», 2016. 204 с.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 р. «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016. URL: www.president.gov.ua/documents/962016-19836.
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n96> (дата звернення: 20.11.2018).
4. Новоселова В.В. Судова система України крізь призму індексу верховенства права: проблеми й перспективи розвитку. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 3. С. 35–38.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.11.2018.)
6. Третьякова В.Г. Правове регулювання біоетичних проблем у контексті застосування міжнародних та європейських стандартів. Київ : Парламентське вид-во, 2007. 304 с.
7. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України від 31 травня 2007 р. № 1103-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 35. Ст. 484.
8. Литвиненко В.І., Лісовська Ю.П., Лісовський П.М. Антикорупційне право. Київ : Вид-во «Кондор», 2018. 267 с.